

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΤΣΙΓΓΑΝΟΥΣ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΤΟΥ “ΣΩΣΤΕ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ”

Ευτυχία Καλογεροπούλου, Κωνσταντίνα Μιχελή

Κοινωνικοί Λειτουργοί Προγράμματος Τσιγγάνων του “Σώστε τα Παιδιά”

Το **Σώστε τα Παιδιά** είναι ένα ανεξάρτητο, μη κυβερνητικό, μη κερδοσκοπικό Σωματείο, αναγνωρισμένο από το Κράτος ως Ειδικώς Φιλανθρωπικό, που έχει ως κύριο σκοπό του τη βελτίωση της ζωής των παιδιών που μεγαλώνουν σε αντίξοες συνθήκες και την προώθηση των δικαιωμάτων των παιδιών. Διοικείται από επταμελές Διοικητικό Συμβούλιο, με Πρόεδρο την κυρία Νίκη Γουλανδρή. Επίσης, είναι μέλος της Διεθνούς ένωσης Save the Children (International Save the Children Alliance), η οποία αποτελεί μία παγκόσμια και διεθνή γνωστή κίνηση για καλύτερες συνθήκες για τα παιδιά. Οι δραστηριότητες του Σώστα τα Παιδιά σήμερα είναι οι ακόλουθες: α) προώθηση των Δικαιωμάτων των Παιδιών, β) Συνεργασία με απομακρυσμένα χωριά της Ευρυτανίας, γ) Εκπαιδευτικά Προγράμματα, δ) Δράσεις κατά της Σεξουαλικής εκμετάλλευσης των παιδιών, ε) Υποστήριξη της εκπαίδευσης παιδιών της Αφρικής, στ) Κέντρο Υγείας Μητέρας και Παιδιού στη Χειμάρα της Αλβανίας και ζ) Προγράμματα Τσιγγάνων.

Η φιλοσοφία του **Σώστε τα Παιδιά** στηρίζεται στη θεωρία του Yuri Bronfenbrenner του Πανεπιστημίου Cornell - που μας παρουσιάζει ένα μοντέλο που τοποθετεί το παιδί στο κέντρο και όλοι οι εξωγενείς παράγοντες (οικογένεια, κοινότητα, σχολείο, και ευρύτερο περιβάλλον) επηρεάζουν τη διαμόρφωση της προσωπικότητας του παιδιού), μέσω της διαδικασίας της κοινωνικοποίησής του, και κατ' επέκταση την ολόπλευρη ολοκλήρωση του παιδιού με την ψυχοσυναισθηματική και κοινωνική του ανάπτυξη.

Χαρακτηριστικά των Τσιγγάνων στην Ελλάδα

Οι Τσιγγάνοι είναι μια από τις αειπλανείς φυλές του κόσμου που στην Ελλάδα απαντώνται με πολλές προσωνομίες όπως: Γύφτοι, Γαντζαίοι, Κατσιβέλοι, Ρόμοι Σίντηδες κ.ά. Στη χώρα μας αριθμούνται περίπου 10 φυλές Τσιγγάνων (περίπου 130.000 - 150.000) οι οποίοι δεν αποτελούν ομόγλωσσο, ομόθρησκο ή ομογενές πληθυσμιακό σύνολο, ούτε επίσης διέπονται από τους ίδιους κανόνες κοινωνικής οργάνωσης και συνύπαρξης.

Τα ονόματα Γύφτος ή Τσιγγάνος είναι τα κυρίαρχα και με τα οποία χαρακτηρίζονται οι πληθυσμιακές ομάδες στον Ελλαδικό χώρο όπου ακόμα και σήμερα ζουν σ' ένα νομαδικό τρόπο ζωής και διαφέρουν φυλετικά και γλωσσικά από τους υπόλοιπους Έλληνες.

Οι κοινός παρανομαστής είναι η κοινωνική περιθωριοποίησή τους (άσχημες συνθήκες διαβίωσης, αποκλεισμός από την εκπαίδευση, την εργασία, τον πολιτισμό).

Από γεωγραφικής άποψης κατοικούν σε όλες σχεδόν τις πόλεις στην Ελλάδα, στις περισσότερες δε απ' αυτές υπάρχουν από πολλούς αιώνες, (Καρπενήσι, Λαμία, Ναύπακτο, Μεσολόγγι, Μεθώνη, Μέτσοβο, Χανιά και αλλού). Η προσπάθεια των Τσιγγάνικων φυλών ήταν και είναι να διατηρήσουν τη συνοχή ανάμεσα στα σόια και τις ράτσες τους. Αυτός είναι ο λόγος που δεν επιθυμούν να διασπείρονται σε αστικές περιοχές αλλά εγκαθίστανται κυρίως σε ανεξάρτητους οικισμούς στις περιαστικές ζώνες των πόλεων.

Οι Τσιγγάνοι, ανάλογα με την γενεαλογική ομάδα όπου ανήκουν, την καταγωγή την οποία πιστεύουν ότι έχουν, τις άλλες κοινωνικές ιδιαιτερότητές τους αλλά και ανάλογα με τις συνθήκες της τοπικής κοινωνίας όπου ζουν, επιδιώκουν το επίπεδο ένταξής τους, τη σχέση τους με το περιβάλλον και την αντιπροσώπευσή τους.

Σήμερα οι περισσότεροι Τσιγγάνοι εργάζονται ως εποχιακοί εργάτες ή ως γυρολόγοι μικροέμποροι.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΣΙΓΓΑΝΩΝ

Οι στόχοι - δράσεις του Προγράμματος έχουν ως βάση το μοντέλο του Bronfenbrenner.

Το πρόγραμμα των Τσιγγάνων στην Ελλάδα ξεκίνησε στις περιοχές Άνω Λιοσίων και Μεγάρων (από το 1980 και το 1985 αντίστοιχα) με τους ακόλουθους τρεις (3) κύριους τομείς:

1. Κοινωνική Εργασία με άτομα και οικογένειες: Στόχοι: η ανάπτυξη και διατήρηση της κοινωνικής λειτουργικότητας του παιδιού και του ενήλικου Τσιγγάνου - οικογένειας και η σύνδεση των Τσιγγάνων με τις υπηρεσίες - φορείς που παρέχει η ευρύτερη κοινότητα. Συμβουλευτική, ψυχολογική στήριξη, μεσολάβηση σε καθημερινή βάση με κατ' οίκον επισκέψεις. Επίσης, στήριξη γονέων και ενθάρρυνσή τους ως προς τη σημαντικότητα της εκπαίδευσης. Να σημειωθεί, ότι στις περιοχές που εφαρμόζεται το πρόγραμμα, οι οικογένειες αντιμετωπίζουν σύνθετα και πολυποίκιλα προβλήματα (όπως υγείας, οικονομικά, στέγης, νομικά). Η δημιουργία σχέσης εμπιστοσύνης και συνεργασίας μεταξύ ειδικού και οικογένειας ή ατόμου, απαιτεί χρόνο και πραγματοποιείται μόνο, εφόσον και από τα δύο μέρη, υπάρξει αληθινή και γνήσια αντιμετώπιση. Η αρχή της παραδοχής και του σεβασμού του ατόμου έχει καθοριστικό και κύριο ρόλο σε όλες τις περιπτώσεις, κάτι που ενισχύεται βεβαίως και από την πολιτιστική ιδιαιτερότητα της ομάδας.

2. Κοινωνική εργασία με ομάδες παιδιών και εφήβων (4-14 ετών): Βασικός σκοπός είναι:

Η ενίσχυση, στήριξη και αξιοποίηση των ικανοτήτων των παιδιών και κατ' επέκταση η εκπλήρωση της ανάγκης τους για συναισθηματική και κοινωνική έκφραση μέσω ποικίλων δραστηριοτήτων, όπως:

- λειτουργία ομάδων δημιουργικής απασχόλησης σε καθημερινή βάση με το σχεδιασμό καθημερινών δραστηριοτήτων (κατασκευές, παιχνίδια παιδαγωγικού περιεχομένου, κουκλοθέατρο, θεατρικό παιχνίδι, μουσική).

- ειδικές εικαστικές δραστηριότητες.

- εκδηλώσεις - παιδότοποι.

Η δημιουργία κλίματος συνεργασίας μεταξύ των μελών της ομάδας, μέσω δημιουργικών - βιωματικών δραστηριοτήτων, η ενίσχυση της αυτοπεποίθησης και εμπιστοσύνης των παιδιών προς τον εαυτό τους καθώς και η δημιουργία ευκαιριών συναισθηματικής αποφόρτισης είναι επιτακτική ανάγκη γιατί, λόγω του τρόπου ζωής τους αναλαμβάνουν από μικρή ηλικία υποχρεώσεις ενηλίκων. Συνεπώς η ανάγκη για έκφραση, γίνεται περισσότερο έντονη και πιεστική.

3. Κοινωνική Εργασία με την Κοινότητα:

Στόχοι:

- η σύνδεση της κοινότητας των Τσιγγάνων με την ευρύτερη κοινότητα,
- η ευαισθητοποίηση της κοινότητας και της κοινής γνώμης για θέματα που αφορούν τους Τσιγγάνους,

- η κινητοποίηση των Τσιγγάνων για διατήρηση της πολιτιστικής τους ταυτότητας,
- η έκθεση των προβλημάτων των Τσιγγάνων και ευαισθητοποίηση φορέων και κέντρων διαμόρφωσης

κοινωνικής πολιτικής. Εκδηλώσεις και εκθέσεις λειτουργούν ως πρόδρομοι για έναν “κοινό τόπο” συνάντησης και επικοινωνίας της ομάδας των Τσιγγάνων με την ευρύτερη κοινότητα, τους επίσημους φορείς της και την κοινή γνώμη. Η ανάπτυξη συνεργασιών με τοπικούς και μη φορείς (σε προγράμματα υγείας - εμβολιασμούς, στέγασης, νομικά κ.ά.) καθώς και συγκεκριμένες δράσεις (συναντήσεις, συνέδρια) αναφορικά με τα προβλήματα των Τσιγγάνων στην Ελλάδα, αποτελούν μερικές από τις μεθόδους για την άμβλυνση των διακρίσεων και την ενημέρωση για τις πραγματικές ανάγκες και προβλήματα των Τσιγγάνων.

Κλείνοντας, θα θέλαμε να επισημάνουμε ότι η εφαρμογή της κοινωνικής εργασίας σε μία τέτοια ομάδα (ή οποιαδήποτε ομάδα η οποία έχει τη δική της πολιτιστική ταυτότητα και κουλτούρα) μπορεί να είναι το ίδιο “ελκυστική” όσο και παρακινδυνευμένη γιατί ο κοινωνικός λειτουργός:

α) θα πρέπει να εφαρμόσει τις βασικές αρχές της κοινωνικής εργασίας

β) θα πρέπει ταυτόχρονα να είναι ευέλικτος στους χειρισμούς και στην επικοινωνία του όσον αφορά την προσέγγιση της συγκεκριμένης ομάδας.

Ο συνδυασμός αυτός μπορεί να είναι αποτελεσματικός εάν και εφόσον ο κοινωνικός λειτουργός είναι γνώστης, στο μέγιστο δυνατό βαθμό, των αρχών της κοινωνικής εργασίας και ο ίδιος, σε επαγγελματικό και προσωπικό επίπεδο, έχει κατανοήσει και αποδεχθεί την ιδιαίτερη κουλτούρα της ομάδας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Γιαννοπούλου Τ. “Οι Γύφτοι και το δημοτικό μας τραγούδι”, Εκδ. Θουκυδίδη, Αθήνα, 1981.
2. Γκοτοβός Α., “Ρατσισμός, Κοινωνικές, Ψυχολογικές και Παιδαγωγικές όψεις μιας ιδεολογίας και μιας πρακτικής” Εκδ., Γ.Γ.Ν.Γ. Αθήνα 1996.
3. Έξαρχος Γ.: “Κοινωνικός αποκλεισμός των Τσιγγάνων” Περιοδικό “Διαβάζω” Μηνιαία Επιθεώρηση του Βιβλίου 5, 1997.
4. Liegeois Jean Pierre, “Roma, Gypsies, Travellers” Council of Europe Press, 1994.
5. Λυδάκη Α., “Μπαλαμέ και Ρόμα - Τσιγγάνοι των Άνω Λιουσίων” Εκδ. Καστανιώτη Α.Ε., Αθήνα, 1997.
6. Μάρκου Γ., “Η πολιτισμικότητα της Ελληνικής Κοινωνίας. Η Διαδικασία Διεθνοποίησης και η Αναγκαιότητα της Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης”, Εκδ., Γ.Γ.Ν.Γ., Αθήνα 1996.
7. Τερζοπούλου Μ., Γεωργίου Γ., “Οι Τσιγγάνοι στην Ελλάδα Ιστορία - Πολιτισμός” Εκδ. Γ.Γ.Λ.Ε. Αθήνα, 1996.